

Inleiding

Toon Van Daele - Instituut voor Natuurbehoud

In dit deel wordt gerapporteerd over de toestand van de natuur op gebiedsniveau. Om bescherming, herstel of ontwikkeling van soorten (deel I) en biotopen (deel II) te realiseren, moeten vaak problemen opgelost worden op een hoger ruimtelijk schaalniveau. Daarom wordt hier aandacht gegeven aan biotoopoverschrijdende gebiedsbeschrijvingen.

De keuze voor natuur moet gekoppeld worden aan andere functies in de omgeving, aan de abiotische randvoorwaarden en aan de ruimere landschapsecologische context. Er worden momenteel al heel wat gebiedsvisies (bv. de ecosysteemvisies) ontwikkeld en pogingen ondernomen om die ook daadwerkelijk uit te voeren (bv. de natuurinrichtingsprojecten).

De aard en de afbakening van de gebieden zijn erg verschillend. Grensmaas, Zeeschelde en kust zijn duidelijke geografische eenheden. In deze gebieden zijn reeds heel wat initiatieven voor natuur genomen. Deze initiatieven worden in afzonderlijke hoofdstukken toegelicht en tweemaal opgevolgd. Binnen deze grotere eenheden verschuiven de doelstellingen voor specifieke soorten en habitats meer en meer naar doelstellingen voor het herstel van de dynamische processen op gebiedsniveau. Het plan van De Levende Grensmaas is reeds het verst geëvolueerd. Het werd goedgekeurd door alle partners in Vlaanderen en Nederland en bevat zeer concrete streefbeeldens voor natuur, die rekening houden met de natuurlijke dynamiek. Voor de Zeeschelde worden op verschillende schaalniveaus plannen uitgewerkt voor een meer integrale aanpak (bv. De Langetermijnvisie voor het Schelde-estuarium, LTVS). Na de opmaak van een ecosysteemvisie voor de kust in 1996 is er recent vooral geïnvesteerd in verwerving en werden er belangrijke impulsen voor natuurontwikkeling gegeven via een aantal LIFE-projecten.

Het stedelijk gebied, agrarisch gebied en de valleigebieden zijn geografisch heel versnipperd. Voor de afbakening van stedelijk gebied werden op het gewestplan de woongebieden geselecteerd met een extra bufferzone van 500 m. Agrarisch gebied is een nieuw hoofdstuk t.o.v. het vorige NARA. De afbakening van de natuurwaarde in agrarisch gebied is gebaseerd op de grondgebruiksklassen van de Biologische Waarderingskaart. Vermits er in Vlaanderen talrijke initiatieven lopen rond kleinere valleigebieden, werd ook deze informatie in een apart hoofdstuk samengebracht. Er is getracht de lopende initiatieven en hun onderlinge verbanden te inventariseren.

De beschermingsstatus van de gebieden is moeilijk onderling te vergelijken. Zo zijn duinen bv. voor 95 % planologisch beschermd. Maar rekening houdend met het weinige duingebied dat in Vlaanderen rest, geeft deze hoge beschermingsgraad voornamelijk weer hoe hoog de druk op de duingebieden is. In stedelijk en agrarisch gebied zijn de natuurwaarden sterk versnipperd. In stedelijk gebied neemt de oppervlakte met bestemming natuur of parkgebied in de periode 1992-2002 licht toe. Minder dan de helft van de bestaande natuur in het stedelijk gebied is echter planologisch groen. Heel wat percelen met bestemming park of natuur vervullen in werkelijkheid een heel andere functie. In agrarisch gebied zijn de soortenrijkere percelen het best beschermd, al blijft dit beperkt tot 45 % van hun oppervlakte en is de totale oppervlakte beperkt tot 102 ha.

Beleidsinstrumenten spelen steeds meer in op het schaalniveau van hydrografische entiteiten. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Ontwerp van decreet Integraal Waterbeheer (DIWB) streven naar een betere integratie van water- en natuurbeleid op stroomgebiedsniveau en verbreden daardoor het draagvlak voor natuur. De waterbeleidsplannen zullen op verschillende niveaus wor-

Foto Deel III (De Zeeschelde ter hoogte van Denedermonde; Yves Adams).

Zoetwaterslikken en -schorren zijn zeldzame biotopen op wereldschaal. Ze vormen een essentiële schakel in de werking van een getijrivier.

den opgemaakt: internationale stroomgebiedsdistricten, regionale bekken- en lokale deelbekkenbeheerplannen.

De projecten gericht op visievorming, zoals de ecosysteemvisies en de ecologische gebiedsvisies, onderzoeken binnen grotere hydrografische eenheden de potenties voor natuur. Natuurinrichtingsprojecten zijn een instrument dat daar goed bij aansluit. Ze koppelen de visies aan de doelstellingen van SBZ's en VEN en maken keuzes voor natuur.

De belangrijkste instrumenten voor agrarisch gebied zijn de beheerovereenkomsten. Daarnaast is vastgesteld dat de biodiversiteit op biologische landbouwbedrijven groter is dan op conventionele landbouwbedrijven. Mits

voldoende ecologische inbreng kan ook ruilverkaveling voor een aantal biotoopgroepen een positieve bijdrage leveren aan de natuurwaarden in landbouwgebied.

Voor sommige gebieden ontbreekt nog veel basisinformatie gaande van een afbakening op basis van objectieve criteria (bv. valleigebieden), over kennis van soorten en habitats (bv. agrarisch gebied), tot kennis die betere inzichten geeft in het functioneren van bepaalde functionele processen (bv. Grensmaas). Vooral voor het agrarisch gebied zijn recent heel wat monitoringsconcepten uitgewerkt. In de toekomst zullen dan betere trendanalyses voor natuur kunnen worden uitgevoerd.

